

DOCENTENHANDLEIDING

katern E1.5 Sociaal culturele dimensie

1 Kennismaken met sociaal-culturele kenmerken in het Caribisch gebied – havo/vwo

E1.5 Sociaal-culturele dimensie

Eindtermen

De kandidaat kan sociaal-culturele kenmerken van het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

In dit verband kan de kandidaat:

- De sociaal-culturele positie van verschillende bevolkingsgroepen op en tussen eilanden in het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

Belangrijke werkwijzen:

- Vergelijken van sociaal geografische verschijnselen in het Caribisch gebied en deze in hun geografische context plaatsen.

Aandachtspunten:

- Geldzendingen /remittances spelen een grote rol in de sociaaleconomische positie van eilandbewoners.
- De omvang van de eilanden bepaalt de kwaliteit en de kwantiteit van medische en educatieve voorzieningen.
- Door migratie ontstaan integratievraagstukken.
- Op verschillende eilanden is er sprake van cultuurverandering als gevolg van migratie en grootschalig toerisme.
- De maatschappelijke positie van verschillende bevolkingsgroepen kan tot verschillen leiden in de sociaaleconomische positie.
- Het eilandkarakter en de grote verscheidenheid aan culturele invloeden zorgt voor een grote verscheidenheid aan lokale mengculturen in het Caribisch gebied (creolisering).

Belangrijke begrippen:

- culturele verscheidenheid / multiculturaliteit
- sociale / ruimtelijke segregatie
- talen
- (neo)kolonialisme
- Sustainable Development Goals (SDG's)

Antwoorden en lestips Stap 1

Opdracht: Oorspronkelijke bewoners

Zoek op het internet wie de oorspronkelijke bewoners van jouw eiland waren. Je kunt hiervoor de zoekbalk van google gebruiken. Kijk ten minste op twee verschillende websites om tot een juist antwoord te komen.

Voorbeeldantwoord

De oorspronkelijke bewoners van de Caribische eilanden van Aruba, Curaçao, Bonaire, Saba, Sint-Eustatius, en Sint Maarten staan bekend als de inheemse Arawak-indianen, specifiek de Caquetio op de ABC-eilanden (Aruba, Bonaire, en Curaçao).

Opdracht: Verleden

Zet de volgende zinnen in de juiste volgorde:

- 1 Migratie richting Europa en VS.
- 2 Slavernij wordt afgeschaft.
- 3 De Ciboney, de Arawak en de Carib bewonen de eilanden in het Caribisch gebied.
- 4 Portugezen en Spanjaarden ontdekken Latijns-Amerika.
- 5 In West-Europa ontstond een grote vraag naar kostbare grondstoffen.
- 6 Contractarbeiders, met name uit Azië, komen naar het Caribisch gebied om te werken op de plantages.
- 7 Tot slaaf gemaakten uit Afrika worden op plantages ingezet.

Antwoord

3-5-4-7-2-6-1

3. De Ciboney, de Arawak en de Carib bewonen de eilanden in het Caribisch gebied.
5. In West-Europa ontstond een grote vraag naar kostbare grondstoffen.
4. Portugezen en Spanjaarden ontdekken Latijns-Amerika.
7. Slaafgemaakten uit Afrika worden op plantages ingezet.
2. Slavernij wordt afgeschaft.
6. Contractarbeiders, met name uit Azië, komen naar het Caribisch gebied om te werken op de plantages.
1. Migratie richting Europa en VS.

Opdracht: Wie ben jij?

Kun jij iets schrijven over jouw culturele achtergrond, zoals jouw etniciteit, nationaliteit, taal, religie, je familie, tradities en gewoonten. Misschien wil je verder nog iets kwijt over jouw persoonlijke normen, waarden en ideeën.

Voorbeeld voor eigen persoonlijke normen, waarden en ideeën. Misschien vind een leerling milieu heel belangrijk, en probeert deze zijn voetafdruk te verkleinen, of heeft iemand juist veel waardering voor diversiteit, en staat deze open voor allerlei achtergronden, of vind iemand eerlijkheid en samenwerken heel belangrijk.

Tip voor de docent: Laat leerlingen dit uitwisselen met elkaar, in tweetallen of groepjes. Of bespreek dit klassikaal. Ook een leuke overgang is om te kijken naar wie of wat iemand wil worden? Wat zijn de ambities en verwachtingen qua studie, werk na de middelbare school?

Opdracht: Identiteit en cultuur van de eilanden

Elk Caribisch eiland heeft een unieke identiteit en cultuur die is gevormd door invloeden van de inheemse bevolking, de Afrikaanse bevolking en de Europese kolonisten en alle migranten die daarna zijn gekomen. Het zorgt voor een kleurrijke mix van talen, gerechten, muziek en gewoonten.

1. Schrijf alleen, of in een groepje, kenmerken op van de identiteit van jouw eiland.

2. Bedenk een creatieve manier om de kenmerken te kunnen presenteren, bv met een mindmap, infographic, poster enz.
3. Kies een ander eiland in het Caribisch gebied. En ga op zoek naar informatie over de cultuur van dit eiland. Gebruik hiervoor het internet. Pas op dat je niet alleen maar in stereotypen valt, of wees je er in ieder geval van bewust dat dat snel gebeurt.
4. Presenteer de informatie die je hebt gevonden een op creatieve manier.

Eigen antwoord.

Tip: Hoe meer verschillende eilanden er gekozen worden bij '3', hoe leuker het is om dit uit te wisselen in de klas en hoe meer kennis er wordt opgedaan over de culturele verscheidenheid tussen de eilanden.

Idee voor **kijktip**: 'Waarom is Willemstad op Curaçao werelderfgoed?

<https://schooltv.nl/video/waarom-is-willemstad-op-curacao-werelderfgoed-europese-kolonie-in-het-caribische-gebied/>

In Willemstad op Curaçao kom je een diverse mix aan architectuurstijlen en culturen tegen. Hierin zie je het koloniale verleden terug. Bijzonder is dat er mensen wonen in de huizen die onderdeel zijn van werelderfgoed.

Dit is een uitzending van het schooltv (9-12 jaar)

Let op noot redactie; er wordt gesproken over 'slaven' i.p.v. 'tot slaaf gemaakten'.

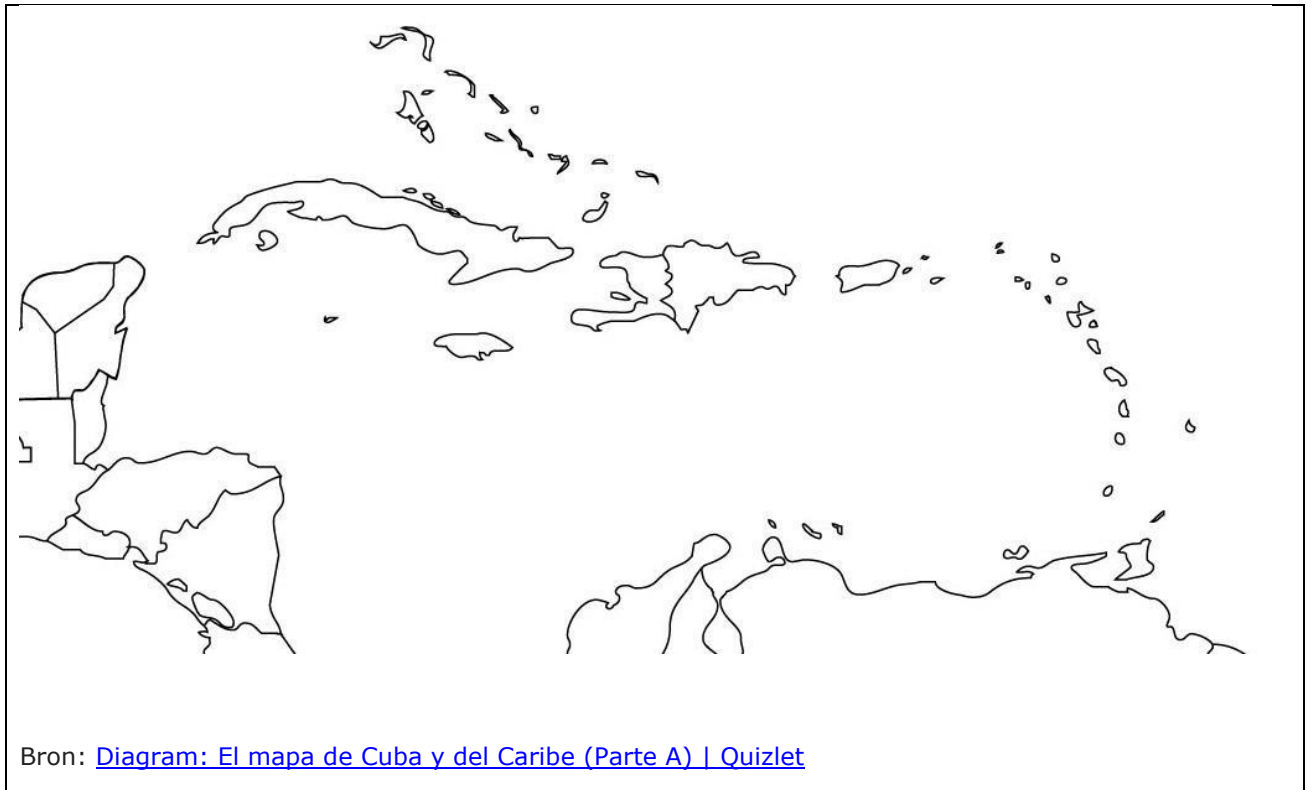
Opdracht: Kaart koloniën

Wanneer je in het trefwoordenregister van de Grote Bosatlas zoekt op "Koloniën" vind je diverse kaarten. Er is echter geen aparte kaart van het Caribisch gebied. Deze kaart ga jij maken. Hieronder staat een blanco kaart van het Caribisch gebied (bron 6). Op de kaart staan ook enkele landen op het vasteland van Midden- en Zuid-Amerika. Met die landen hoef je geen rekening te houden.

Jij gebruikt de kaart om een thematische kaart van maken. Denk hierbij aan de legenda en een titel. Ga op zoek naar informatie over de herkomst van de kolonisten op Caribische eilanden. De kaarten in de atlas kunnen je een beetje op weg helpen Verder zoek je op het internet naar informatie. Bedenk dat door de jaren heen grondgebied tussen grootmachten wisselde en dat het mogelijk is dat een eiland meerdere kolonisators heeft gehad.

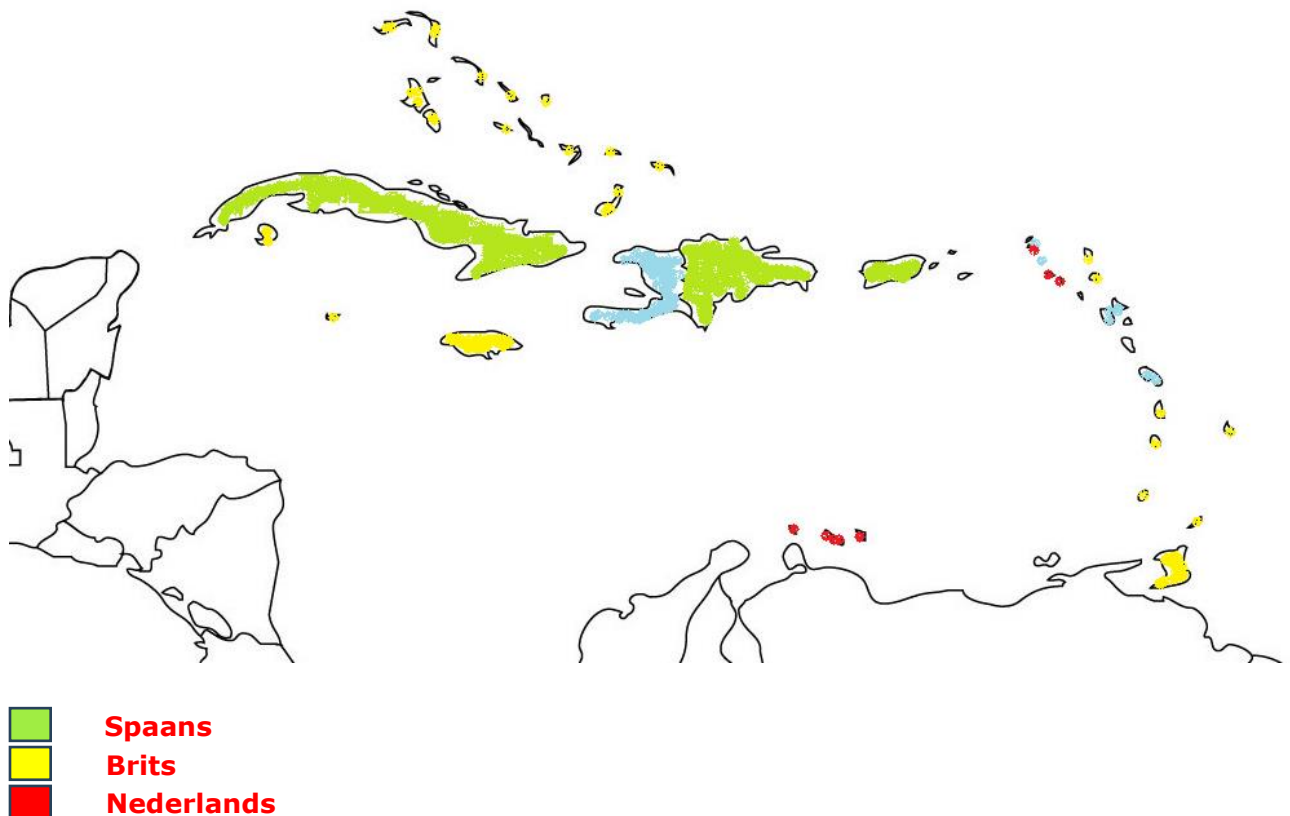
Bron 6

Blanco kaart Caribische gebied

Voorbeeldantwoord:

Titel: Caribische gebied; Koloniën

 Frans

N.a.v.

Tabel 5.1 Historische Caribische kolonisten

Kolonisator	Europese koloniën
Spanje	Cuba, Dominicaanse Republiek, Puerto Rico
Brits	Bahama's, Jamaica, Kaaimaneilanden, Turks- en Caicoseilanden, Antigua, Dominica, St. Lucia, St. Vincent, Grenada, Barbados, Maagdeneilanden, Trinidad en Tobago, Montserrat, Anguilla, St. Kitts en Nevis
Nederlands	Curaçao, Bonaire, Aruba, Sint Eustatius, Saba en Sint Maarten (zuidelijke helft)
Frans	Haïti, Guadeloupe, Martinique, St. Martin (noordelijke helft), St. Barthelemy
Verenigde Staten	Puerto Rico, Maagdeneilanden, Cuba

Figuur 6 Bron https://saylordotorg.github.io/text_world-regional-geography-people-places-and-globalization/s08-04-the-caribbean.html

Opdracht: Neokolonialisme

Maak tweetallen (of groepjes) en denk na over óf ga op onderzoek uit in jullie eigen omgeving. Op welke manier zien jullie sporen van kolonialisme? Kan je deze plaatsen in de verschillende dimensies?

Antwoord

Eigen antwoord.

Tip docent: Wellicht is het bij het bespreken van de opdracht interessant om daarna ruimte te geven van het vormen van een mening. Bijvoorbeeld een discussie over het behoud van koloniale architectuur.

Antwoorden Stap 2

Opdracht: Talen

1. Maak groepjes en informeer bij elkaar welke taal er thuis gesproken wordt. Is deze anders dan de taal op school? Welke talen worden er nog meer gesproken?
2. Bekijk kaart 217H (GB55e) of 199H (GB56e) Gesproken talen. Bekijk en noteer de gegevens van jouw eiland. Komen de gegevens overeen met wat jullie in het groepje hebben besproken? Heb je hier een verklaring voor?
3. In veel talen zijn er woorden die niet of moeilijk te vertalen zijn naar een andere taal. In het Nederlands wordt bijvoorbeeld vaak gezegd dat het woord 'gezellig' moeilijk te vertalen is naar een andere taal. En bijvoorbeeld voor het Engelse woord 'sibling' is er ook geen vertaling in een andere taal. Komen jullie op woorden die typisch zijn voor jouw (jullie) moedertaal of cultuur. Dus woorden die niet te vertalen zijn in een andere taal. Waar heeft dit mee te maken?

Antwoord: Talen

1. Eigen antwoord

2. Bv Bonaire: 74% Papiaments, 12% Spaans, 9% Nederlands, 3% Engels, 2% Overige talen

Nee, dit komt niet overeen. We zijn met te weinig in ons groepje om dit goed te kunnen meten/ We weten niet waar deze atlaskaart alleen vraagt naar de moederstaal, of naar alle talen die iemand spreekt/ nee .... Eigen antwoord

3. Eigen antwoord

Opdracht: Etnische samenstelling GB 198 Midden-Amerika Etnische samenstelling
Zoals je op kaart GB 198G kunt zien is er geen land in Midden-Amerika dat qua etnische samenstelling gelijk is. Bestudeer de kaart goed.? Tip: Je kunt bijvoorbeeld kijken naar de etniciteit die er per land het meest voorkomt. Is er iets wat jou opvalt?

Voorbeeldantwoorden:

De samenstelling van de bevolking in Nicaragua, Panama, Belize, Honduras, El Salvador, Guatemala bestaat grotendeels uit mensen van gemengd inheems-Europees. Deze landen zijn geen eilanden.

De samenstelling van de bevolking in Haïti, de Bahama's en Jamaica bestaat voor meer dan 90% uit mensen van Afrikaanse afkomst.

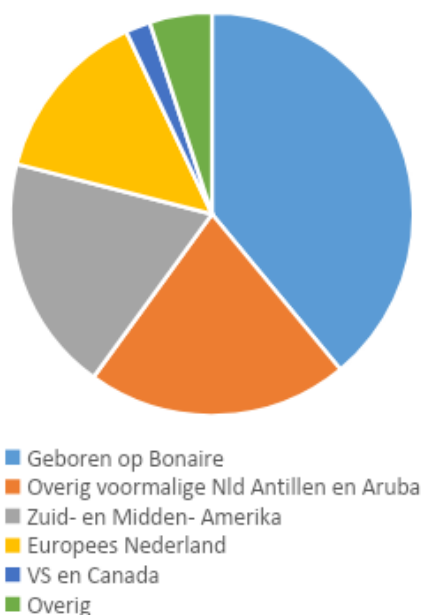
De kleine (ei)landen zijn niet apart ingetekend.

Opdracht: Onderzoekje, samenstelling bevolking.
Gebruik bron 7.

Bron 7: **Geboorteland van inwoners Bonaire (2017)**

Op 1 januari 2017 telde de bevolking van Bonaire 19,2 duizend inwoners. Ongeveer 38% procent van de inwoners is op het eiland geboren, dat zijn ruim 7 duizend geboren Bonairianen. De overige 60 procent komt uit de overige voormalige Nederlandse Antillen (4 duizend $\approx$ 20%), Zuid- en Midden-Amerika (3,7 duizend $\approx$ 19%), Europees Nederland (2,8 duizend $\approx$ 15%), de Verenigde Staten en Canada (0,4 duizend $\approx$ 2%) en een aantal overige landen (0,8 duizend $\approx$ 4%).

Geboorteland van inwoners Bonaire (2017)

Bron: <https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2018/mei/8/cbs-inwoners-van-bonaire-wie-woont-waar>

- 1 Kies één van de andere eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk uit.
- 2 Ga op zoek naar informatie over het geboorteland van de inwoners van het eiland dat je hebt gekozen. Gebruik bijvoorbeeld de CBS data via de link: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84757NED/table?ts=1701082890210>
- 3 Maak een cirkeldiagram zoals je ziet in bron 7. Denk ook om het maken van een legenda.

Afhankelijk van het gekozen eiland

Antwoorden Stap 3

Opdracht: Oorzaken van sociale ongelijkheid
Gebruik bron 10.

Bron 10

Human Development Index

Wereldwijd zijn de sociale-economische verschillen groot. Omdat het lastig is om zomaar landen te vergelijken is de HDI (Human Development Index), oftewel de index van menselijke ontwikkeling bedacht door een Pakistaanse econoom. De HDI of VN-index is een cijfer van 0 tot 1, die berekend wordt door een combinatie van inkomen, levensverwachting en onderwijs. Hoe meer richting het cijfer 1, hoe beter het is gesteld met het gemiddelde welzijn van mensen in een land. Een kenmerk zoals mensenrechten wordt niet meegenomen in dit cijfer.

De ernst en oorzaak van de verschillen welzijn variëren van land tot land en kunnen ook verschillen zijn binnen een land, aangezien het om een gemiddelde gaat.

Land	VN-index	Plek op lijst

Land	VN-index	Plek op lijst

		van 191 landen			van 191 landen
Zwitserland	0,962	1	Cuba	0,752	83
Nederland	0,941	10	Suriname	0,730	99
Verenigd Koninkrijk	0,929	18	Jamaica	0,709	110
Verenigde Staten	0,921	21	Venezuela	0,691	120
Bahama's	0,812	55	Haïti	0,535	163
Dominicaanse republiek	0,767	80	Zuid-Soedan	0,385	191

Bron: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks>

In het Caribisch gebied zijn de verschillen in welzijn groot.

Geef twee verschillende verklaringen voor het ontstaan van deze sociale ongelijkheid in het Caribisch gebied tussen landen, maar ook binnen een land.

Tip: Je kan bijvoorbeeld denken aan de historische erfenis, toerisme, de geografische ligging en nog veel meer.

Voorbeeld antwoorden:

Historische erfenis: Koloniale erfenissen, slavernij en immigratiepatronen hebben de sociale structuur van veel Caribische landen beïnvloed. Denk hierbij aan de gevolgen dat sommige groepen bevoordeeld werden boven andere. Hierdoor is sociale ongelijkheid ontstaan.

Toerisme: In sommige delen van het Caribisch gebied heeft de toeristenindustrie geleid tot economische ongelijkheid en ruimtelijke segregatie, waarbij sommige gemeenschappen profiteren van de toeristische sector, terwijl anderen daarvan worden uitgesloten.

Geografische ligging: De ligging van sommige eilanden maakt dat ze erg kwetsbaar zijn voor natuurrampen zoals orkanen en aardbevingen. Deze rampen treffen vaak de toch al kwetsbare gemeenschappen. Hierdoor wordt de ongelijkheid alleen maar vergroot, omdat zij moeilijker kunnen herstellen dan welvarender gemeenschappen/landen.

Landen met veel natuurlijke hulpbronnen kunnen profiteren van exportopbrengsten.

Geografische ligging: De ligging van sommige eilanden maakt dat ze erg kwetsbaar zijn voor natuurrampen zoals orkanen en aardbevingen. Deze rampen treffen vaak de toch al kwetsbare gemeenschappen. Hierdoor wordt de ongelijkheid alleen maar vergroot, omdat zij moeilijker kunnen herstellen dan welvarender gemeenschappen/landen.

Landen met veel natuurlijke hulpbronnen kunnen profiteren van exportopbrengsten.

Overheid en good governance:

Effectieve overheden kunnen goede voorwaarden creëren voor economische groei en ontwikkeling door bijvoorbeeld te investeren in onderwijs en zorg. Daar tegenover staat dat er ook sprake kan zijn van corruptie binnen een overheid wat economische groei belemmert.

Culturele dimensie: Etnische en culturele verschillen spelen een rol bij sociale ongelijkheid en ruimtelijke segregatie binnen een land. Mensen van dezelfde groep zoeken elkaar op, dit heeft mede met de sociaal-economische positie te maken. Dit kan leiden tot concentraties van bepaalde bevolkingsgroepen in een gebied, zowel binnen een stad, als op nationale schaal.

Opdracht: Sustainable development goals van eigen land

Elk land heeft zijn eigen Sustainable development goals die (verder) ontwikkeld moeten worden. Zelfs landen als Zwitserland of Nederland die hoog op de HDI-index scoren moeten toch nog werken om alle doelen die gesteld zijn voor 2030 te halen. In Nederland gaat het over het algemeen goed met de doelen werk, onderwijs, gezondheid en rechtsstaat, maar er moet nog veel gedaan worden aan de doelen 14 en 15 die te maken hebben met de biodiversiteit en natuur.

Ook jouw land geeft prioriteiten aan bepaalde duurzame ontwikkelingsdoelen. In deze opdracht ga je uitzoeken welke dat zijn. Als je dat wilt, kun je samenwerken met een klasgenoot.

Handige website om te gebruiken zijn:

- **cbs.nl**

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/monitor-brede-welvaart-caribisch-nederland/samenvatting>

- **caribbean.un.org**

<https://caribbean.un.org/en/sdgs>

- **curacao2030.cw**

<https://www.curacao2030.cw/sustainable-development-goals>

Beantwoord de volgende vragen.

- 1 Welke Sustainable development goals krijgen de meeste aandacht in jouw land?
- 2 Welke Sustainable development goals vind jij het meest belangrijk? Leg uit waarom.
- 3 Kijk nu naar alle 17 Sustainable development goals die gesteld zijn door de VN. Als jij het voor het zeggen had op jouw eiland, zou je dan andere Sustainable development goals hebben gekozen? Welke? Leg uit waarom.
- 4 Op welke manier zou jij nu al kunnen bijdragen aan de Sustainable development goals die je gekozen hebt bij vraag 3? Of: Als jij denkt dat je niet iets kan bijdragen, kan je dan uitleggen waarom jij hier geen invloed op hebt.

1 Voorbeeld antwoord:

Het eiland Curaçao heeft de focus op 1, geen armoede, 3 Gezondheid en welzijn, 4 Kwaliteitsonderwijs, 7 Betaalbare en duurzame energie, 8 Eerlijk werk en economische groei en 14 Leven in het water.

2 Eigen antwoord.

3 Eigen antwoord.

4 Eigen antwoord.

Eindopdracht

In dit onderzoek werk je samen en volg je de volgende stappen:

1. Kies een Caribisch eiland om te onderzoeken. Dit mag zowel een groot als een klein eiland zijn.

2. Onderzoek het gekozen eiland door het verzamelen van informatie over de educatieve voorzieningen, zoals scholen, hogescholen, universiteiten en ook de toegang tot digitale leermiddelen.
Of: Onderzoek het gekozen eiland door het verzamelen van informatie over de gezondheidszorg, zoals het aantal huisartsen, ziekenhuizen, medisch specialisten, privéklinieken, thuiszorg.
3. Analyseer de impact van de omvang van het eiland op het onderwijs/de gezondheidszorg. Kijk hierbij naar de bevolkingsgrootte, de geografische ligging (absoluut en relatief).
En vind ook informatie over de sociaaleconomische situatie, van het eiland. Zijn deze van invloed op de beschikbaarheid en kwaliteit van het onderwijs/de gezondheidszorg?
4. Schrijf hierover een verslag waarin je de bevindingen van jullie onderzoek noteert. Zorg ervoor dat je de gebruikte bronnen noteert.
5. Presenteer jullie bevindingen aan de klas door middel van een mondelinge presentatie aan de hand van een poster, of digitale presentatie.

Tips voor de docent:

In de onderzoeksfase de groepjes begeleiden.

Voorafgaand aan de presentaties kunnen de volgende vragen gesteld worden:

Hoe beïnvloedt de bevolkingsgrootte van een eiland de beschikbaarheid van onderwijsvoorzieningen/gezondheidszorg?

Leerlingen kunnen informatie halen uit de presentaties van anderen en deze vergelijken met hun eigen gekozen eiland. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen?

Andere vragen die interessant zijn na afloop te stellen:

- Wat zijn de uitdagingen waarmee kleinere eilanden worden geconfronteerd bij het bieden van educatie?
- Hoe kunnen technologische factoren, zoals internet, bijdragen aan onderwijs/gezondheidszorg op kleinere eilanden?
- Heeft iedereen gelijke kansen wat betreft educatie/gezondheidszorg in het Caribisch gebied?

Antwoorden toets

1 Bekijk de twee stellingen over kolonialisme. Welk antwoord is juist?

Stelling 1: De kolonisatie van het Caribisch gebied begon met de komst van de Europese ontdekkingsreizigers in de 14^e eeuw.

Stelling 2: De vier belangrijkste koloniale machten van het Caribisch gebied waren de Spanjaarden, Britten, Nederlanders en Fransen.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

2. De gevolgen van het kolonialisme kun je vanuit verschillende dimensies bestuderen. Hieronder staat een aantal gevolgen. Welke dimensies horen hierbij?

Dimensie	Gevolg
1	Mengculturen, ontstaan als gevolg van de ontmoeting tussen (afstammelingen van) de inheemse bevolking, de kolonisator en de

	tot slaaf gemaakten.
2	Afhankelijkheid van de voormalig koloniale grootmachten qua handel.
3	Inmenging in de politieke besluitvorming.

- A) 1. Sociaal culturele dimensie, 2 Economische dimensie, 3. Sociaal culturele dimensie
 B) 1. Sociaal culturele dimensie, 2. Politieke dimensie, 3. Politieke dimensie
 C) 1. Politieke dimensie, Economische dimensie, 3. Politieke dimensie
 D) 1. Sociaal culturele dimensie, 2 Economische dimensie 3. Politieke dimensie

3. De identiteit van een persoon is te herkennen aan bepaalde gedragskenmerken van de persoon.

Hieronder staan zes zinnen.

- A Iemand eet 's morgens pannenkoeken als ontbijt.
 B Iemand heeft een vlek op zijn kleding na een maaltijd.
 C Iemand is afkomstig van Indo-Caribische familie.
 D Iemand is vrolijk na het horen van een goed cijfer.
 E Iemand spreekt thuis Engels en op school Nederlands.
 F Iemand streeft naar eerlijkheid en gedraagt ook hiernaar.

Welke zinnen zijn gedragskenmerken waarmee de identiteit van een persoon kan worden herkend?

Noteer alleen de juiste letters.

C, E en F

4. Welke woorden moeten bij de nummers 1, 2 en 3 komen te staan?

Op de eilanden Bonaire, ...1... en ...2... wordt door het grootste deel van de bevolking ... 3... gesproken.

- A) 1. Curaçao, 2. Sint-Maarten 3. Engels
 B) 1. Aruba 2. Sint-Eustatius 3. Papiamentu
 C) 1. Saba, 2. Sint-Eustatius 3. Engels
 D) 1. Aruba, 2. Curaçao 3. Papiamentu

5. Hieronder staat een afbeelding. Welk begrip past hier het beste bij als onderschrift.

Bron: <https://www.linkedin.com/pulse/cultural-diversity-necessity-trend-konstandinos-skourtis>

A) Multiculturaliteit

- B) Neokolonialisme
- C) Identiteit
- D) Mengtalen

6. Met de HDI- index kun je de:

- A) De sociaal economische ongelijkheid tussen landen bestuderen
- B) De sociaal culturele ongelijkheid tussen landen bestuderen
- C) De sociaal economische ongelijkheid binnen een land bestuderen
- D) De sociaal politieke ongelijkheid tussen landen bestuderen

7. De HDI-index is een combinatie van:

- A) Inkomen, beroepsbevolking en onderwijs
- B) Beroepsbevolking, levensverwachting en onderwijs
- C) Inkomen, levensverwachting en onderwijs
- D) BRP, kindersterfte en inkomen

8. Bekijk de twee stellingen over sociale-economische ongelijkheid. Welk antwoord is juist?

Stelling 1: Sociale-economische ongelijkheid kan ontstaan als gevolg van de geografische ligging.

Stelling 2: Sociaal-economische ongelijkheid kan ontstaan als gevolg van discriminatie.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

9. Bekijk de twee stellingen over de Duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's).

Welk antwoord is juist?

Stelling 1: De letters SDG staan voor sustainable dream goals.

Stelling 2: Er zijn 17 SDG's opgesteld voor de periode tot 2030.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

Antwoorden examenvragen

1 Noteer de letters a tot en met c onder elkaar op je antwoordenblad. Schrijf achter elke letter het cijfer van het bijbehorende begrip. Let op: er blijven drie begrippen over.

- a - 2 (diffusie)
- b - 3 (diaspora)
- c - 4 (lingua franca)

Gebruik bron 1.

Het kolonialisme is bepalend geweest bij het ontstaan van creoolse talen.

2 Geef aan

- waarom de koloniale periode bepalend geweest is bij het ontstaan van creoolse talen;
- op welke twee manieren talen tegenwoordig beïnvloed worden.

Uit het antwoord moet blijken dat de talen van de kolonisten zich (in het Caribisch gebied) vermengde met de talen van de slaafgemaakten.

Juiste manieren zijn:

- (toenemende) migratie
- (toenemend) toerisme
- een toename van internationale handel / invloed van multinationale ondernemingen
- verbetering van de transport- en informatietechnologie
- sociale media

Gebruik bron 2.

In Jamaica spreekt een groot deel van de bevolking de Afro-Engelse creoolse taal Patwa (Patois).

3 Geef de namen van nog twee **andere** landen uit bron 2 waar een groot deel van de bevolking een Afro-creoolse taal spreekt.

Juiste landen zijn: Haïti en de Bahama's

Als in een land een groot deel van de bevolking alléén een creoolse taal beheerst, leidt dat vaak tot sociaaleconomische ongelijkheid.

4 Beredeneer dit.

Een juiste redenering is:

- In overheidsfuncties / het onderwijs / de (administratieve) dienstensector wordt vaak de koloniale taal gebruikt;
- zodat mensen die alleen een creoolse taal beheersen minder mogelijkheden / kansen hebben (om zich (economisch) te ontwikkelen).